

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема: _____

Ефективність використання оборотних коштів підприємства

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Завідувач кафедри: _____ /*Карінцева О.І.* /

Керівник роботи: _____ / *Дериколенко О.М.* /

Виконавець: _____ /*Солодкова А.С.* /
П.І.Б.

Група: _____ *Едн-720* _____
шифр

Суми 2021

Зміст

Реферат	4
Вступ.....	5
1. Сутність оборотних коштів та їх значення на підприємстві.	5
1.1. Поняття, склад і структура оборотного капіталу	5
1.2. Стадії обігу обігових коштів.....	8
2.Механізм формування оборотних коштів на підприємстві.....	11
2.1. Джерела утворення оборотних засобів підприємств.....	11
2.2.Характеристика діяльності підприємства.....	13
3. Оцінка ефективності використання оборотних коштів та напрями їх прискорення	18
3.1. Аналіз оборотних коштів СФІ «Дніпродіпроводгосп».	18
3.2.Напрями прискорення оборотності обігових коштів	27
Висновки	35
Список використаної літератури	36

Реферат

Дана робота містить 35 стор. тексту; 3 розділи; 9 рисунків; 18 таблиць; 7 формул, список використаної літератури з 50 джерел .

Мета роботи полягає в теоретичному та емпіричному розгляді вивчення ефективності використання оборотних коштів підприємства та шляхи її покращення.

Об'єкт дослідження – проблема вивчення ефективного використання оборотних коштів на підприємстві.

Метод дослідження – аналіз, порівняння, графічний метод представлення даних і матеріалу.

У першому розділі роботи «Сутність оборотних засобів та їх значення на підприємстві» аналізуються сутність, поняття і види оборотних коштів, стадії обігу обігових коштів.

У другому розділі роботи «Механізм формування оборотних коштів на підприємстві» визначаються джерела утворення оборотних засобів підприємств, наведена характеристика основні показники діяльності досліджувального підприємства.

У третьому розділі роботи «Оцінка ефективності використання оборотних коштів та напрями їх прискорення» розглядаються показники ефективності використання оборотних коштів на СФІ «Дніпродіпроводгосп», наведена його коротка характеристика та визначені шляхи прискорення оборотності обігових коштів.

Ключові слова: оборотний капітал, норматив, коефіцієнт оборотності, дебіторська заборгованість, тривалість обороту.

Вступ

Будь-яке підприємство функціонує та розвивається у середовище, що постійно змінюється [7, 9, 49, 50]. Ці зміни пов'язані з глобальними причинами, наприклад, трансформації у світовій економіці, глобалізаційні перетворення, нові технології, зміна клімату та проблеми довкілля, цифровізація та інше [27, 28, 48, 51, 52, 53, 54]. Крім того, можуть бути зміни, що притаманні економіці певної країни. Нинішнє економічне становище змушує керівників підприємств приймати рішення в умовах постійних викликів сьогоденню, коли комерційній діяльності загрожують різні кризові ситуації, обумовлені браком власних оборотних коштів.

Кожне підприємство, починаючи свою економічну діяльність, повинно мати певну суму обігових коштів. А в сучасних умовах, в умовах пандемії, оборотні кошти здобувають ще більш важливого значення. Зрештою, вони є частиною продуктивного капіталу, який повністю переносить свою вартість на новостворений продукт і повертається підприємцю у грошовій формі в кінці кожного обороту капіталу [9, 33, 47]. Таким чином, оборотний капітал є важливим критерієм при визначенні прибутку компанії. Крім того, оборотний капітал є важливою частиною власності компанії. Тому тема дослідження здається дуже актуальною.

Об'єктом даної кваліфікаційної роботи є ефективність використання оборотних коштів та шляхи її покращення. Предметом дослідження даної кваліфікаційної роботи є особливості вивчення структури оборотних коштів підприємства.

Мета дослідження полягає в теоретичному та емпіричному розгляді вивчення ефективності використання оборотних коштів підприємства та шляхи її покращення. Вона передбачає виконання таких завдань: розкрити поняття, склад і структура оборотного капіталу; дослідити механізм формування оборотних коштів на підприємстві; навести основні показники діяльності досліджуваного підприємства; оцінити ефективність використання оборотних коштів; запропонувати шляхи покращення їх використання.

1. Сутність оборотних коштів та їх значення на підприємстві.

1.1. Поняття, склад і структура оборотного капіталу

При заснуванні компанії капітал його власників повинен бути розподілений не тільки для інвестування в об'єкти основних засобів. Частина капіталу повинен залишитися на банківському рахунку для здійснення поточних платежів (особливо в разі, коли процес виробництва є досить тривалим), інші ж інвестується в створення необхідних для ведення виробничого процесу запасів сировини, матеріалів, палива та ін. Засоби, авансовані в предмети праці, разом із залишками грошей на банківському рахунку, складають на момент створення компанії оборотні кошти.

Класифікація оборотних коштів за ступенем ліквідності подана на рис. 1.1.

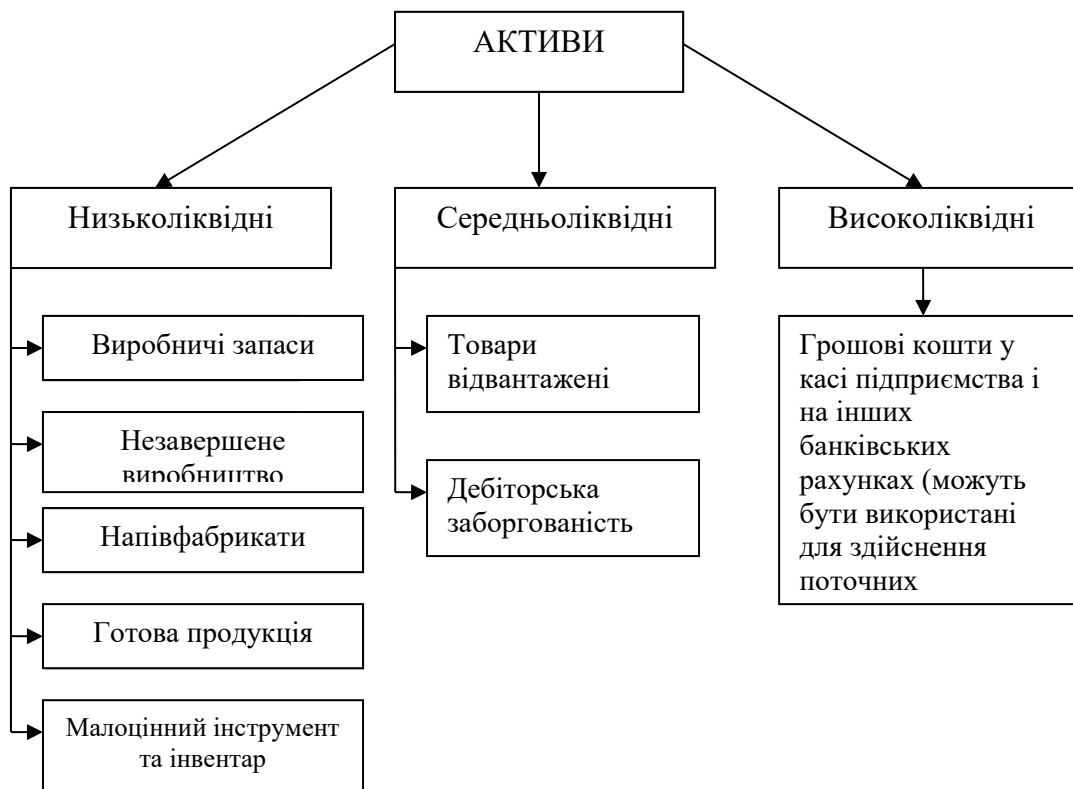

Рис. 1.1 Класифікація оборотних коштів за ступенем ліквідності.

Система організації та управління оборотними коштами побудована на деяких принципах. (рис. 1.2)

Принципи системи організації оборотними коштами	надання підприємствам самостійності щодо розпорядження, управління оборотними капіталами. Це означає оперативну самостійність у використанні оборотних коштів
	визначення планової потреби та розміщення коштів за окремими елементами й підрозділами. Мається на увазі розрахунок оптимальної потреби в оборотних коштах, яка б забезпечила безперервність процесу виробництва, виконання планових завдань та ритмічної роботи
	коригування розрахованих і чинних нормативів з урахуванням вимог господарювання, що змінюються: обсягів виробництва, цін на сировину та матеріали; постачальників і споживачів; форм застосовуваних розрахунків
	раціональна система фінансування оборотних коштів. Це означає формування оборотних коштів за рахунок власних ресурсів і залучених коштів у розмірах, що забезпечують нормальний фінансовий стан підприємства
	контроль за раціональним розміщенням і використанням оборотних коштів. Мається на увазі проведення аналізу ефективності кругообігу коштів, що використовуються, з метою прискорення їхнього обертання

Рис. 1.2 Принципи системи організації оборотними коштами

Оборотний капітал - це найбільш мобільна частина активів підприємства в порівнянні з основними фондами. В умовах звичайної господарської діяльності вони постійно здійснюють кругообіг, перебуваючи то в стадії виробництва, то в сфері обігу, змінюючи свою форму при цьому за відносно короткий час (менше року чи операційного циклу). Стадія виробництва

розпочинається коли запаси сировини і матеріалів передаються на переробку до цеху, де з них виробляються вироби. Запаси готової продукції після подальшого продажу переводяться в дебіторську заборгованість, яка, в час настання строку платежів перетворюється на грошові кошти.

Наведені на рис. 1.3. дані показують процес переходу оборотних коштів зі стадії в стадію, і водночас демонструють можливий склад оборотних коштів компанії на певний момент часу.[23]

Виробничі запаси							З
Виробничі запаси						НЗВ	З
Виробничі запаси					НЗВ	НФ	З
Виробничі запаси				НЗВ	НФ	ГП	З
Виробничі запаси			НЗВ	НФ	ГП	Т	З
Виробничі запаси		НЗВ	НФ	ГП	Т	Гр	З
ВЗ	НЗВ	НФ	ГП	Т	Гр	ВЗ	З
НЗВ	НФ	ГП	Т	Гр	ВЗ	НЗВ	З
НФ	ГП	Т	Гр	ВЗ	НЗВ	НФ	З
ГП	Т	Гр	ВЗ	НЗВ	НФ	ГП	З
Т	Гр	ВЗ	НЗВ	НФ	ГП	Т	З
Гр	ВЗ	НЗВ	НФ	ГП	Т	Гр	З
ВЗ	НЗВ	НФ	ГП	Т	Гр	ВЗ	З
НЗВ	НФ	ГП	Т	Гр	ВЗ	НЗВ	З

Умовні позначення:

З — залишок грошових коштів підприємства на банківських рахунках (величина його в цьому прикладі є умовно-постійною);

ВЗ — виробничі запаси;

НЗВ — незавершене виробництво;

НФ — напівфабрикати;

ГП — залишки готової продукції на складі;

Т — товари відвантажені, але не сплачені;

Гр — грошові кошти на банківських рахунках.

 — оборотні кошти у сфері виробництва

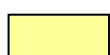
 — оборотні кошти у сфері обігу

Рис.1.3. Схема обороту обігових коштів підприємства.

1.2. Стадії обігу обігових коштів

Обігові кошти рухаючись поступово проходять такі стадії: *постачання, виробництво і збут.*

Першою стадією кругообігу коштів – є підготовча. Вона відбувається у сфері обігу. На цій стадії здійснюється перетворення коштів підприємства у форму виробничих запасів.

Друга стадія безпосередньо пов'язана з процесом виробництва. На цій стадії - авансується вартість продукції, що виготовляється. Зокрема, до вартості виробничих запасів додаються як витрати на заробітну плату, так і відповідні нарахування, а також амортизація (частково перенесена вартість основних виробничих фондів). Таким чином, виробнича стадія кругообігу закінчується коли випускається готова продукція.

Третя стадія кругообігу – це реалізація (продаж) готової продукції. І тільки тоді, як товарна форма вартості виробленої продукції стає грошовою, авансовані засоби повертаються на фірму за рахунок деякої частини виручки від реалізації виробленої продукції. Друга її частина йде на формування грошового накопичення - прибутку. Таким чином, частина прибутку, яка йде на розширення обігових коштів, додається до них і здійснює разом з ними подальші цикли обороту.

Оборот капіталу, що авансований в оборотні активи, відбувається за період операційного циклу. Операційний цикл (виробництво і торгівля) - це середній часовий інтервал між придбанням (оплатою за нього) ресурсів для виробництва і остаточним продажем виробленої продукції за грошові кошти. Час обернення оборотного капіталу є сума часу виготовлення, протягом якого капітал залишається пов'язаним в сфері виробництва, і часу обігу, протягом якого фінансові ресурси перебувають в сфері обігу (рис. 1.4).

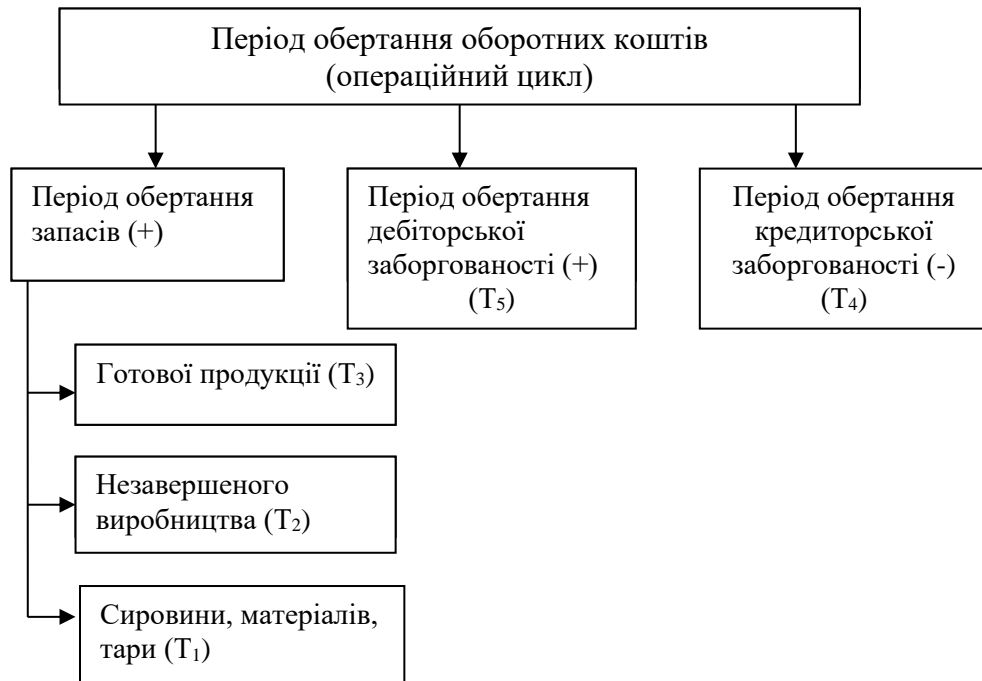

Рис.1.4. Складові періоду обертання оборотних коштів підприємства

Час виробництва (виробничий період), складається з робочого періоду, тривалість якого складає безпосередньо кількістю робочих днів, необхідних для отримання кінцевого продукту, і часу, проведеного у виробничій зоні. За умови, що предмети праці повинні зазнавати фізичні, хімічні або фізіологічні зміни, при яких процес праці припиняється повністю або частково.[23]

Період обертання виробничих запасів (сировини і матеріалів) (T_1) становить тривалість часу, протягом якого виробничі запаси сировини, матеріалів тощо перебувають на складі підприємства перед надходженням у виробництво:

$$T_1 = 365 : \frac{\text{Вартість спожитої сировини і матеріалів за рік}}{\text{Середньорічна вартість запасу сировини і матеріалів}} \quad (1.2)$$

Період обертання незавершеного виробництва (T_2) — це проміжок часу, протягом якого відбувається перетворення сировини і матеріалів у готову продукцію:

$$T_2 = 365 : \frac{\text{Річна сума поточних витрат на виробництво продукції (повна собівартість готової продукції)}}{\text{Середньорічна вартість запасу готової продукції, оціненого за собівартістю}} \quad (1.3)$$

Період обертання готової продукції (T_3) — це проміжок часу, протягом якого готова продукція перебуває на складі підприємства:

$$T_3 = 365 : \frac{\text{Вартість реалізованої за рік продукції}}{\text{Середньорічна вартість запасу готової продукції}} \quad (1.4)$$

Період обертання кредиторської заборгованості (T_4) — це тривалість кредитного періоду, наданого постачальниками ресурсів (час між купівлею елементів оборотних активів і сплатою за них грошей):

$$T_4 = 365 : \frac{\text{Річна сума закупок сировини і матеріалів}}{\text{Середньорічна величина дебіторської заборгованості}} \quad (1.5)$$

Період обертання дебіторської заборгованості (період інкасації боргу) (T_5) — це тривалість кредитного періоду, наданого споживачам (час між моментом реалізації товару і надходженням коштів за цей товар від споживачів):

$$T_5 = 365 : \frac{\text{Річний обсяг продажу в кредит}}{\text{Середньорічна величина дебіторської заборгованості}} \quad (1.6)$$

2. Механізм формування оборотних коштів на підприємстві

2.1. Джерела утворення оборотних засобів підприємств

Джерелами формування оборотних коштів є фінансові ресурси, за рахунок яких вони утворюються. Показаний процес формування оборотних коштів на рис. 2.1

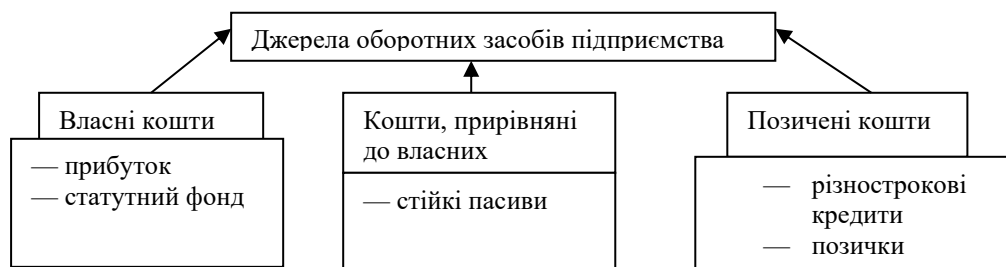

Рис. 2.1. Джерела формування оборотних засобів підприємства

Оборотні засоби компанії формуються з таких джерел, як власні та прирівняні до них кошти (відсоток їх у загальній сумі всіх джерел є приблизно 95 - 97%) і позикові кошти (приблизно 3 - 5%).

Власні джерела забезпечення оборотними коштами.

Як правило, мінімальні вимоги до оборотного капіталу компанії покриваються за рахунок наступних власних джерел: статутний капітал (фонди), відрахування з прибутку до цільових фондів; цільове фінансування закріплених доходів (з бюджету, галузевих, а також міжгалузевих позабюджетних фондів), збільшення стійких запасів.

Власні джерела із яких формуються оборотні засоби.

Компанії, які тільки починають свою діяльність, формують оборотні засоби за рахунок паїв членів-засновників, інколи, бюджетних коштів, внесків іноземних учасників (коли мова йде про спільні підприємства) та надходжень від емісії цінних паперів. Ці кошти додаються у статутний фонд новоствореного підприємства.

На функціонуючих підприємствах, прибуток є власним джерелом фінансування оборотних коштів, який залишається у розпорядженні підприємства і може бути використаний на розсуд самої компанії, також надходження від емісії акцій та інших цінних паперів, та прирівняних до власних оборотних коштів сталих пасивів.

Банківські кредити як додаткове джерело формування оборотних коштів

Розмір оборотного капіталу, закріпленого за компанією, не є постійним. Розмір його оборотних коштів при складанні фінансового плану щорічно коригується у зв'язку зі змінами обсягів виробництва, асортименту, умов постачання та реалізації. Крім того, підприємства стикаються з проблемами несвоєчасного надходження коштів за відвантаженою продукцією, можливим нагромадженням непроданої готової продукції на складі, неповним і несвоєчасним виконанням договірних зобов'язань постачальниками й іншими обставинами, що викликають потребу в додаткових коштах.

Покрити цю потребу тільки власними джерелами стає майже неможливим. Відповідно формувати оборотні кошти тільки за рахунок власних джерел стає економічно недоцільно, тому що це знижує можливості компанії щодо фінансування власних витрат і додає ризик виникнення фінансової нестабільності.

Таким чином, підприємство змушене збільшувати свої фінансові ресурси у вигляді короткострокових банківських кредитів.

Планування потреби в позиковому оборотному капіталі включає розрахунок необхідної величини кредиту з урахуванням залишку нормованих запасів і відповідно визначення потреби в кредитних ресурсах.

Сума кредиту (що враховує і залишок нормованих товарно-матеріальних цінностей) – це різниця між плановою вартістю матеріальних цінностей в поточних цінах і власними оборотними активами компанії.

2.2 Характеристика діяльності підприємства

Державний регіональний проектно-вишукувальний інститут «Дніпродіпроводгосп» заснований відповідно до вимог чинного законодавства України 4 травня 1992 року. Підприємство має самостійний баланс, поточні рахунки у національній валюті в установах банків, печатку зі своїм найменуванням, а також інші ознаки юридичної особи. Воно не має у своєму складі інших юридичних осіб.

До складу підприємства, без права юридичної особи, входять відокремлені підрозділи, які розташовані у Донецьку, Кіровограді та Сумах.

Госпрозрахунковий підрозділ державного регіонального проектно-вишукувального інституту «Дніпродіпроводгосп» — Сумська філія інституту «Дніпродіпроводгосп» створено в процесі реорганізації Сумського інституту «Сумидіпроводгосп» 23 липня 1998 року.

Підприємство є регіональним на території Дніпропетровської, Донецької, Кіровоградської та Сумської областей України по забезпеченню єдиної державної науково-технічної, економічної і соціальної політики при проектуванні об'єктів водогосподарського, меліоративного, промислово-цивільного сільськогосподарського будівництва, водопостачання, каналізації, протиповеневих заходів, відродження малих річок та водосховищ, а також по розробці регіональних схем розвитку водного господарства.

Проведення єдиної технічної політики в проектуванні об'єктів водогосподарського будівництва в регіонах здійснюється шляхом розгляду складної проектно-кошторисної документації на регіональній НТР, проведення експертизи проектів, що розробляються проектними організаціями в регіонах; надання допомоги проектним організаціям в проведенні вишукувальних і окремих спеціалізованих проектних робіт; надання консультативної та методичної допомоги з питань вишукувань і проектування.

Предмет основної діяльності підприємства є складання проектно-кошторисної документації на будівництво нових, реконструкцію, технічне

— обстеження і вивчення причин підтоплення територій;

— роботи по складанню кадастрових планів при веденні державного земельного кадастру; розробці технічної документації по складанню державних актів на право власності на землю, на право користування землею; складання проектів відведення землі, поновлення та коригування планів землекористування зйомок минулих років;

— пошук-розвідка корисних копалин місцевого значення;

— проведення експертизи проектно-вишукувальної та кошторисної документації, що виготовлена іншими організаціями. Видача експертних висновків для отримання ліцензій;

— буріння і ремонт водозабірних свердловин;

— інжинірингові роботи у будівництві;

— проведення технічного обслуговування і ремонту машин, механізмів та обладнання;

— розробку методичної та інструктивної документації, експертизу проектів;

— розробка проектів по облаштуванню водоохоронних зон та захисних прибережних смуг.

Основними постачальниками підприємства є:

— завод «Взлет», м. Омськ, РФ (свердловинні насоси типу ЕЦВ);

— ВАТ «Севастопольський завод комунального обладнання «Молот»;

— Сумський завод насосного та енергетичного машинобудування «Насосенергомаш»;

— Британське закрите акціонерне товариство з іноземними інвестиціями «Інтеко Укр»;

— ТОВ «Інтерекст LTD», м. Київ, Україна.

Основними споживачами та постійними клієнтами є:

— Обтівська сільська рада;

— Управління реконструкції та капітального будівництва Сумської міської ради;

- Івано-Франківське обласне виробниче управління меліорації і водного господарства;
- ВАТ «Сумирибгосп»;
- Управління житлово-комунального господарства Охтирської та Лебединської міської ради;
- СФГ «Перлина»;
- ТОВ «Ряснянське».

Дане підприємство в середньому за рік випускає близько 55 робочих проектів та кошторисної документації. Обсяг випуску наведений у табл. 2.1.

Таблиця 2.1— Обсяг випуску продукції за 2017-2020рр.

Рік	2017	2018	2019	2020
Обсяг випуску,шт	48	51	53	55
Темп росту,%	100	106,25	103,9	103,8

СФІ «Дніпродіпроводгосп» поступово збільшує об'єми випуску продукції, а значить і збільшує дохід від реалізації продукції (табл. 2.2):

Таблиця 2.2 — Дохід від реалізації продукції за 2017-2020 рр.

Рік	2017	2018	2019	2020
Дохід від реалізації, тис. грн	430,4	689,6	1252,7	2114,5

Як бачимо, 2019 та 2020 роки стали для підприємства роками зростання обсягів випуску та доходу від реалізації продукції, розширенням своєї діяльності. Воно збільшило виручку майже в 5 разів за останні 4 роки (рис.2.2):

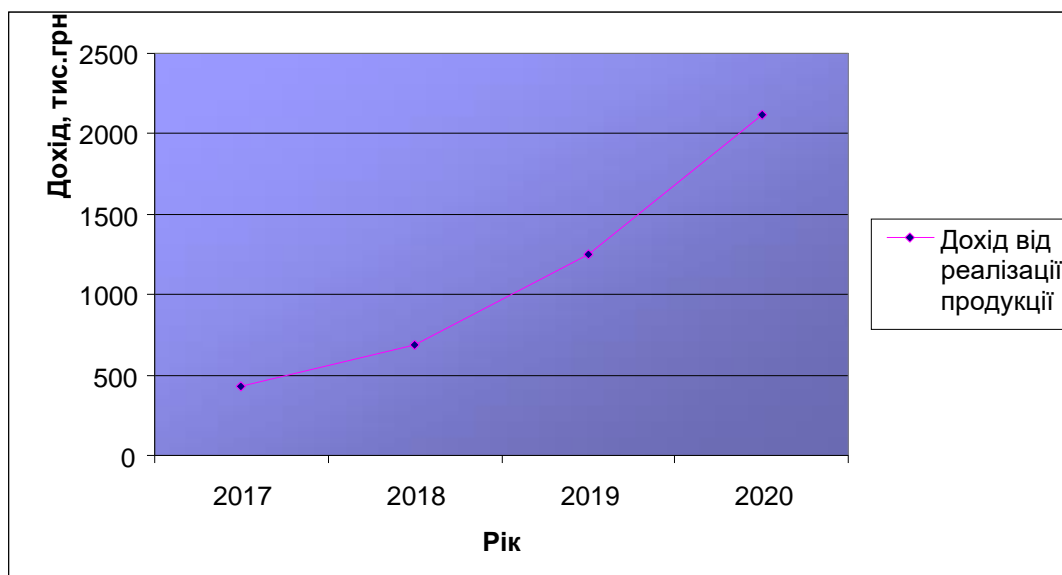

Рис.2.2. Дохід від реалізації продукції (товарів, послуг) за 2017-2020рр.

Структура операційних витрат підприємства за 2018 – 2020 роки (рис.2.3):

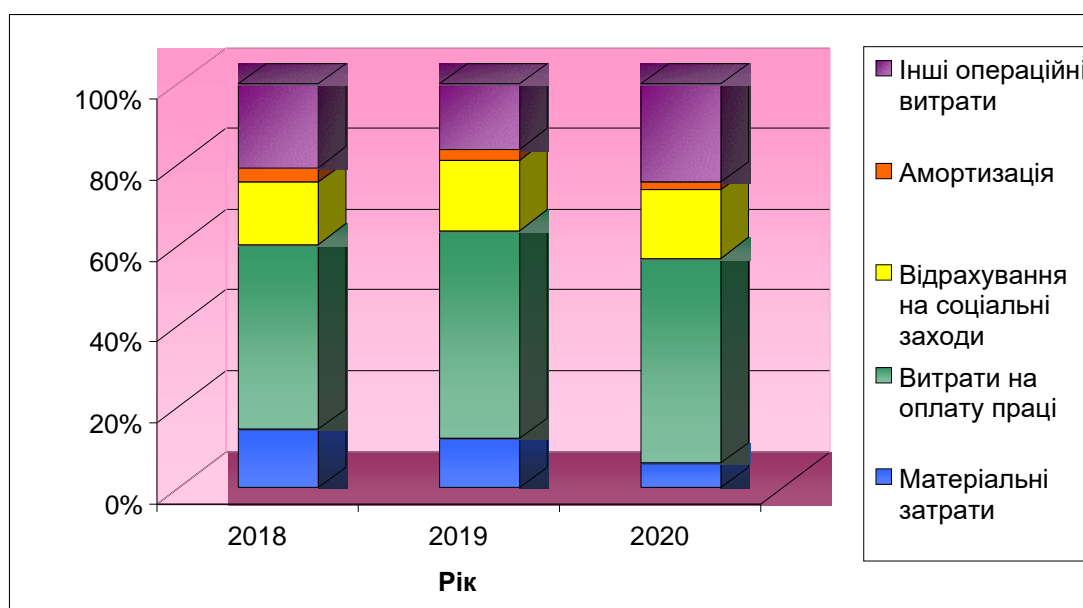

Рис.2.3. – Питома вага окремих витрат у загальному обсязі операційних витрат

З рисунку добре видно, що найбільший відсоток у загальних операційних витратах займають саме витрати на оплату праці працівникам, на другому місці по вагомості – інші операційні витрати, потім – відрахування на соціальні заходи, матеріальні затрати, амортизація.

Розглянемо більш детально витрати на оплату праці для визначення середньої заробітної плати працівника (табл. 2.3):

Таблиця 2.3 — Витрати на оплату праці працівників СФІ

«Дніпродіпроводгосп»

Показник	2018	2019	2020
Витрати на оплату праці, тис. грн	294,6	568,5	906,4
Кількість працівників, чол.	24	25	28

Як бачимо, абсолютне значення витрат на оплату праці у порівнянні з 2018 роком зросло у 3 рази, також збільшилася середня чисельність працівників, тому середня заробітна плата на 1 робітника в місяць за 2018 рік становить: $294600:24:12=1023$ грн.; за 2019 рік — $568500:25:12= 1895$ грн.; за 2020 рік — $906400:28:12= 2698$ грн.

Вартість основних фондів підприємства збільшується в динаміці за 2018-2020 роки: якщо в 2018 р. основні фонди становили 319,4 тис. грн., то в 2019р. — вже 1437,8 тис. грн., а в 2020 р. — 1410,5 тис. грн. Відмітимо, швидке зростання вартості основного капіталу у 2019 році (у 4,5 р. більше).

Для найбільш повного ознайомлення з діяльністю підприємства розглянемо чистий прибуток та рентабельність виробництва (табл. 2.4):

Таблиця 2.4— Чистий прибуток та рентабельність виробництва на підприємстві.

Показник	2018	2019	2020
Чистий прибуток, тис. грн.	8,85	21,1	49,3
Рентабельність виробництва, %	$\frac{8,85}{319,4+182,7} = 1,76\%$	$\frac{21,1}{1437,8+188,6} = 1,3\%$	$\frac{49,3}{1410,5+204,6} = 3,05\%$

Так як для розрахунку рентабельності ми беремо значення чистого прибутку, а не валового, то і отримали чисту рентабельність виробництва. Як бачимо, її значення не досить високе, але воно має позитивну тенденцію до збільшення.

3. Оцінка ефективності використання оборотних коштів та напрямів їх прискорення

3.1. Аналіз оборотних коштів СФІ «Дніпродіпроводгосп».

Перш за все визначимо, яку тенденцію мають оборотні кошти СФІ «Дніпродіпроводгосп». Зазначимо, що нестача або надлишок оборотних коштів негативно впливають на діяльність підприємства. Сума обігових коштів за останні 3 роки зросла на 21,9 тис. грн. або на 12% (табл.3.1).

Таблиця 3.1— Сума оборотних активів за 2018-2020 рр. у СФІ «Дніпродіпроводгосп».

Рік	2018	2019	2020
Сума оборотних активів, тис.грн	182,7	188,6	204,6
Темп приросту, %		3,23	8,5

На даному підприємстві розробляється проектно-кошторисна документація, тому структура оборотних коштів включає лише: виробничі запаси – дебіторську заборгованість – грошові кошти – інші оборотні активи. Розглянемо структуру обігових коштів в динаміці за 2018-2020 роки (табл. 3.2).

Таблиця 3.2— Структура оборотних коштів СФІ «Дніпродіпроводгосп» за 2018-2020рр.

Показник, тис. грн	2018	2019	2020
Виробничі запаси	19,9	17,9	15,1
Дебіторська заборгованість	62,5	59,0	87,4
Грошові кошти	98,8	103,5	96,8
Інші оборотні активи	1,5	8,2	5,3
Всього:	182,7	188,6	204,6

В цілому, сума оборотних коштів збільшилася на 21,9 тис. грн., але для того, щоб більш наглядно розглянути структуру оборотних коштів та зміну їх окремих елементів, побудуємо гістограму (рис.3.1).

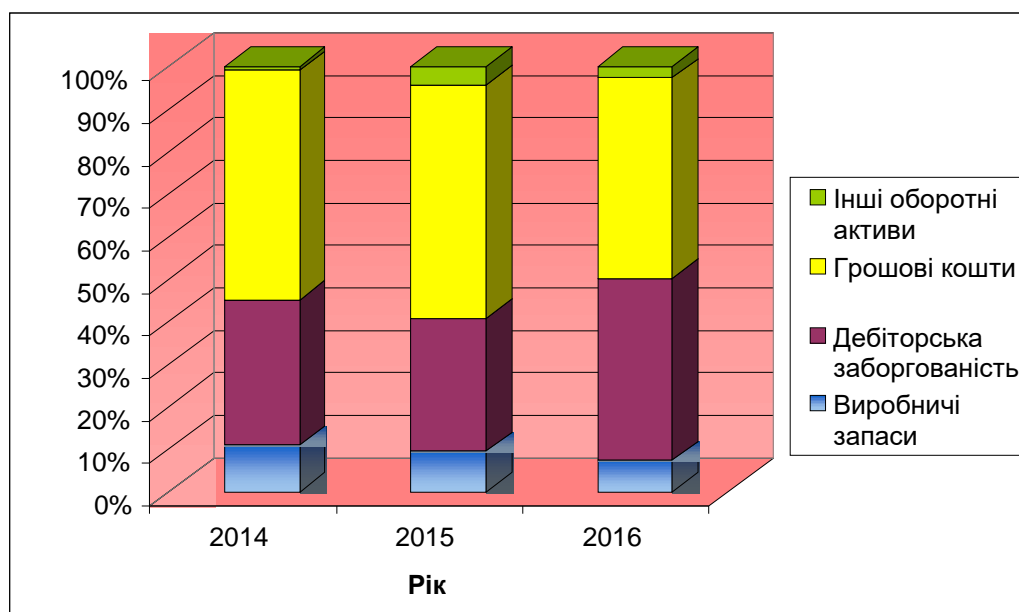

Рис. 3.1. Структура оборотних коштів в динаміці за 2014-2016рр.

Підприємство з кожним роком зменшує обсяг виробничих запасів, що вивільняє обігові кошти і не заморожує їх, і тим самим збільшується сума грошових коштів та їх еквівалентів. Це є позитивним моментом для роботи та розвитку підприємства.

Для аналізу основних показників оборотності обігових коштів, які визначають ефективність діяльності підприємства, потрібні наступні дані:

1. Баланс підприємства.
2. Звіт про фінансові результати.

Швидкість обертання оборотних активів компанії є однією із важливих характеристик фінансової політики підприємства. Розрахуємо коефіцієнт оборотності обігових коштів за формулою:

$$K_{об} = \frac{P}{O_{об.с.з}} \quad (3.1)$$

де P - обсяг реалізованої продукції в плановому періоді в діючих оптових цінах за рік (квартал), грн.; $O_{об.с.з}$ - середній залишок обігових коштів, тобто грошове обчислення суми обігових коштів, які перебувають одночасно в компанії у всіх шести формах, грн.

Розрахунки наведемо у таблиці:

Таблиця 3.3— Розрахунок коефіцієнта оборотності за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності ($K_{об}$)	$\frac{574,4}{182,6} = 3,15$	$\frac{1043,9}{188,6} = 5,53$	$\frac{1762,1}{204,6} = 8,6$

Швидкість оборотності оборотних засобів зросла на 5,45 у порівнянні з 2018 роком за рахунок збільшення обсягу виконаних робіт в діючих цінах. Таке значне збільшення доходу від реалізації пов'язане не лише зі збільшенням обсягу виконаних робіт, а й значним зростанням ціни на їх виконання. Пришвидшення оборотності — це позитивна тенденція, і вона дозволяє знизити потребу в оборотних коштах і використовувати вивільнені кошти для подальшого збільшення виробництва.

Чим вище швидкість оборотності, тим ефективніше підприємство, тому абсолютний або відносний показники зростання оборотних коштів можуть свідчити не тільки про зростання виробництва або вплив чинників інфляції, але і про уповільнення їх оборотності.

Розрахунок коефіцієнта оборотності запасів наведений у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 — Розрахунок к-та оборотності запасів за 2018-2020рр.

Показник	Формула	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності запасів ($K_{оз}$)	$K_{оз} = \frac{с / с}{\text{Середні запаси}}$	$\frac{522,5}{19,9} = 26,26$	$\frac{893,3}{17,9} = 49,9$	$\frac{1456,4}{15,1} = 96,45$

Збільшення або пришвидшення оборотності запасів вказує на те, що підприємству треба все менше коштів витратити на їх придбання, т.я. збільшилася швидкість обертання обігових коштів, значить потреба в запасах стає меншою. Також пришвидшення оборотності запасів відбулося за рахунок підвищення собівартості виконаних робіт та інфляційних процесів. Але оптимальне значення $K_{оз}$ визначити важко, бо це залежить від конкретного виду економічної діяльності.

Розрахунок коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості виконуємо за формулою (табл.3.5):

$$K_{\text{одз}} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції}}{\text{Середня дебіторська заборгованість}} \quad (3.2)$$

Таблиця 3.5— Розрахунок коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{\text{одз}}$)	$\frac{574,7}{55,7+12,4+5,6} = 7,8$	$\frac{1043,9}{46,8+12,2} = 17,7$	$\frac{1762,1}{81,3+6,1} = 20,2$

Цей показник визначає, що у 2020 році виручка перевищувала дебіторську заборгованість у 20,2 рази. А так як на кожний наступний рік, починаючи з 2018р, чиста виручка зростає, і це є позитивним моментом. Необхідно зазначити, що зростає також і сума дебіторської заборгованості. Це, звичайно, негативний аспект, бо це вказує на те, що на підприємстві не налагоджена система стосунків з дебіторами, але треба враховувати специфіку фірми і те, що основним клієнтом є держава. Тому у зв'язку з кризою, нестабільною ситуацією та обмеженістю бюджетних коштів в країні сума дебіторської заборгованості зростає.

Розрахунок коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості виконуємо за формулою (табл.3.6):

$$K_{\text{окз}} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції}}{\text{Середня кредиторська заборгованість}} \quad (3.3)$$

Таблиця 3.6— Розрахунок коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($K_{\text{окз}}$)	$\frac{574,7}{90,4} = 6,4$	$\frac{1043,9}{112,5} = 9,3$	$\frac{1762,1}{59,3} = 29,7$

Цей показник визначає, що у 2020 році виручка перевищувала кредиторську заборгованість у 29,7 рази. А так як на кожний наступний рік, починаючи з 2018р, чиста виручка зростає, це є позитивним моментом.

Розрахунок коефіцієнту оборотності грошових коштів виконуємо за формулою (табл.3.7):

$$K_{ог} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції}}{\text{Грошові кошти}} \quad (3.4)$$

Таблиця 3.7— Розрахунок коефіцієнта оборотності грошових коштів за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності грошових коштів ($K_{ог}$)	$\frac{574,7}{98,8} = 5,8$	$\frac{1043,9}{103,5} = 10,1$	$\frac{1762,1}{96,8} = 18,2$

З таблиці видно, що цей показник з кожним роком зростає, що свідчить збільшення виручки від реалізації на 1 грн грошових коштів та їх еквівалентів у касі. Ця тенденція відбувається за рахунок збільшення виручки, а також зменшення за останній рік грошей у касі.

Розрахунок коефіцієнта завантаження обігових коштів (табл. 3.8):

Таблиця 3.8— Розрахунок коефіцієнта завантаження за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Коефіцієнт завантаження обігових коштів ($K_{зав}$)	$\frac{182,7}{574,7} = 0,32$	$\frac{188,6}{1043,9} = 0,18$	$\frac{204,6}{1762,1} = 0,12$

Відмічаємо зменшення цього показника за кілька періодів, що вважається позитивною рисою.

Важливим показником ефективного використання оборотних засобів є час їх обороту (табл.3.9).

Таблиця 3.9— Розрахунок періоду обороту за 2018-2020рр.

Показник	Формула	2018	2019	2020
Період обороту ($T_{об}$)	$T_{об} = \frac{360}{K_{об}}$	$\frac{360}{3,15} = 114,3$	$\frac{360}{5,53} = 65,1$	$\frac{360}{8,6} = 41,9$

Час обороту вказує, скільки діб треба підприємству для збільшення його оборотних засобів. Згідно таблиці спостерігається зменшення цього показника більше, ніж вдвічі, що означає зменшення потреби компанії у

власних оборотних засобах. Таким чином, вивільнені засоби можна направити на нарощування виробництва без додаткового залучення коштів.

Розрахуємо період обороту запасів (табл.3.10).

Таблиця 3.10— Розрахунок періоду обороту запасів за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Період обороту запасів ($T_{оз}$)	$\frac{360}{26,26} = 13,7$	$\frac{360}{49,9} = 7,2$	$\frac{360}{96,45} = 3,7$

Це час, протягом якого запаси переходять в кошти, отже чим менше буде його значення, тим краще для підприємства, що і спостерігаємо на даному прикладі (зменшення за 3 роки майже у 4 рази). Але зменшення доти вважається позитивним, доки це не призведе до дефіциту матеріальних ресурсів.

Розрахуємо період погашення дебіторської заборгованості та період операційного циклу (як суму періоду погашення дебіторської заборгованості та періоду обороту запасів)(табл.3.11).

Таблиця 3.11— Розрахунок періоду погашення дебіторської заборгованості та часу операційного циклу за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Період погашення дебіторської заборгованості ($T_{дз}$)	$\frac{360}{7,8} = 46,2$	$\frac{360}{17,7} = 20,3$	$\frac{360}{20,2} = 17,8$
Період операційного циклу ($T_{оц}$)	$13,7 + 46,2 = 59,9$	$7,2 + 20,3 = 27,5$	$3,7 + 17,8 = 21,5$

Спостерігаємо зменшення періоду погашення заборгованості на 28 днів у порівнянні з 2018 роком. Це звичайно позитивна тенденція, особливо в умовах інфляції і враховуючи збільшення з кожним роком суми дебіторської заборгованості. Також підприємства намагаються зменшити період операційного циклу, тому поступове його зниження є гарним наслідком.

Розрахуємо період погашення кредиторської заборгованості (табл.3.12).

Таблиця 3.12— Розрахунок періоду погашення кредиторської заборгованості за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Період погашення кредиторської заборгованості ($T_{кз}$)	$\frac{360}{6,4} = 56,3$	$\frac{360}{9,3} = 38,7$	$\frac{360}{29,7} = 12,1$

Як бачимо, період погашення кредиторської заборгованості зменшується, що свідчить про ефективну та стабільну роботу підприємства.

Розрахуємо період обороту запасів (табл.3.13).

Таблиця 3.13— Розрахунок періоду обороту грошових коштів за 2018-2020рр.

Показник	2018	2019	2020
Період обороту грошових коштів ($T_{ог}$)	$\frac{360}{5,8} = 62,1$	$\frac{360}{10,1} = 35,6$	$\frac{360}{18,2} = 19,8$

Цей показник зменшується за три роки більш, ніж в 3 рази, що свідчить про скорочення періоду обороту грошей, а тому і скорочення всього циклу.

Розглянемо показник рентабельності (віддачі) оборотних коштів. Він розраховується за формулою:

$$P_{ок} = \frac{Пр}{O_{об.с.з}} \cdot 100\% \quad (3.5)$$

де $P_{ок}$ — рентабельність оборотних коштів, %;

$Пр_{п}$ —прибуток від реалізації продукції, грн.

$$P_{ок\ 2018} = \frac{8,85}{182,7} \cdot 100\% = 4,8\%$$

$$P_{ок\ 2019} = \frac{21,1}{188,6} \cdot 100\% = 11,2\%$$

$$P_{ок\ 2020} = \frac{49,3}{204,6} \cdot 100\% = 24,1\%$$

Для розрахунку ми взяли значення чистого прибутку, тому отримали чисту рентабельність і, як бачимо, вона зросла на 19,3% за останні 3 роки, що свідчить про безперервну та ефективну роботу підприємства.

Також для аналізу використання оборотних засобів на підприємстві розрахуємо такі показники фінансової стійкості, як: розмір власних обігових коштів, коефіцієнт забезпечення власними коштами, маневреність власних обігових коштів та коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів. Значення показників занесемо до таблиці (3.14) для кращого сприйняття та порівняння.

Таблиця 3.14— Розрахунок показників фінансової стійкості за 2018-2020рр.

Показник	Формула	2018	2019	2020
Власні обігові кошти (ВОК)	$ВОК = ОК - КО$	$182,7 - 90,4 = 92,3$	$188,6 - 112,5 = 76,1$	$204,6 - 59,3 = 145,3$
К-т забезпечення власними коштами ($K_{звк}$)	$K_{звк} = \frac{ВОК}{ОК}$	$\frac{92,3}{182,7} = 0,5$	$\frac{76,1}{188,6} = 0,4$	$\frac{145,3}{204,6} = 0,7$
Маневреність власних обігових коштів ($M_{вок}$)	$M_{вок} = \frac{Кошти}{ВОК}$	$\frac{98,8}{92,3} = 1,1$	$\frac{103,5}{76,1} = 1,4$	$\frac{96,8}{145,3} = 0,7$
К-т забезпечення власними обіговими коштами ($K_{зк}$)	$K_{зк} = \frac{ВОК}{Запаси}$	$\frac{92,3}{19,9} = 4,6$	$\frac{76,1}{17,9} = 4,3$	$\frac{145,3}{15,1} = 9,6$

Сума власних обігових коштів зросла у порівнянні з 2018 роком на 53 тис. грн. за рахунок збільшення сукупного оборотного капіталу та зменшення короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт забезпечення власними коштами зберігає потрібний напрямок і відповідає потрібним умовам, тому у підприємства є можливість перетворення активів у ліквідні кошти.

Маневреність власних обігових коштів. Для досягнення показником нормативного значення необхідно збільшувати частку грошових коштів підприємства.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами також має позитивну тенденцію, тому що сума власних обігових коштів, яка припадає на 1 грн. запасів з кожним роком зростає. Такий напрямок одночасно досягнутий тим, що підприємство з кожним роком зменшує розмір запасів у зв'язку з пришвидшенням оборотності обігових коштів.

Підвищення швидкості обороту оборотних активів, уповільнення періоду обороту, зменшення запасів та періоду погашення дебіторської заборгованості, усе це веде до вивільнення оборотних коштів підприємства. Розрахуємо абсолютне та відносне вивільнення

Так як середній розмір обігових коштів становив у 2017 році 134,5 тис. грн., а в 2018 році — 182,7 тис. грн., то абсолютне вивільнення (АВ) у 2018 році становить $182,7 - 134,5 = 48,2$ тис. грн.

$$AB_{2019} = 188,6 - 182,7 = 5,9 \text{ тис. грн.}$$

$$AB_{2020} = 204,6 - 188,6 = 16,0 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Період оборотності в днях за 2017 рік} — T_{об} = \frac{360 \cdot 134,5}{358,7} = 133 \text{ дн.}$$

Потреба в обігових коштах у 2018 році при швидкості обертання, яка відповідає оборотності 2017 року й обсягу реалізованої продукції 2018 року, дорівнюватиме $\frac{133 \cdot 574,7}{360} = 212,8$ тис. грн. З огляду на те, що середній залишок обігових коштів за 2018 рік становить 182,7 тис. грн., відносне вивільнення дорівнює $212,8 - 182,7 = 30,1$ тис. грн. Аналогічно розраховуємо для 2019 та 2020 року:

Потреба в обігових коштах у 2019 році при швидкості обертання, яка відповідає оборотності 2018 року й обсягу реалізованої продукції 2019 року, дорівнюватиме $\frac{114,3 \cdot 1043,9}{360} = 331,4$ тис. грн. З огляду на те, що середній залишок обігових коштів за 2019 рік становить 188,6 тис. грн., відносне вивільнення дорівнює $331,4 - 188,6 = 148,8$ тис. грн.

Потреба в обігових коштах у 2020 році при швидкості обертання, яка відповідає оборотності 2019 року й обсягу реалізованої продукції 2020 року, дорівнюватиме $\frac{65,1 \cdot 1762,1}{360} = 318,6$ тис. грн. З огляду на те, що середній залишок обігових коштів за 2020 рік становить 204,6 тис. грн., відносне вивільнення дорівнює $318,6 - 204,6 = 114$ тис. грн.

Таким чином, розрахувавши та проаналізувавши показники оборотності

обігових коштів, показники рентабельності оборотних активів та показники фінансової стійкості, можна зробити висновок, що підприємство працює досить ефективно та стабільно, з кожним роком підвищує рентабельність оборотних активів, зменшує виробничі запаси та період дебіторської заборгованості. Єдиним недоліком є те, що основним споживачем є держава, тому розмір дебіторської заборгованості в абсолютних величинах зріс, так як в умовах економічної кризи у держави недостатньо коштів для фінансування в повному об'ємі потреби населення в даному виді виконуваних робіт.

3.2. Напрями прискорення оборотності обігових коштів

Заходи щодо підвищення ефективності процесу використання оборотних коштів можна умовно розділити наступним чином. (рис.3.2).

Слід підкреслити, що наведений розподіл має умовний характер, тому що скорочення потреб в будь-якому вигляді обігових коштів зрештою призводить до зниження періоду оборотності. Таким чином, скорочення тривалості одного обороту надає можливість зменшити величину середнього залишку обігових коштів.

Розрахунки, спеціально зроблені економістами, свідчать, що промислові підприємства, які мають річний обсяг випуску продукції 200 млн. гр. од. при п'яти оборотах фінансових поточних витрат і частці виробничих запасів до 50% від обсягу обігових коштів, при скороченні запасів сировини і матеріалів лише на 25%, що цілком реально, вивільняють з обороту до 5 млн. гр. од. обігових коштів.

Скорочення тривалості виробничого циклу на таких за обсягом і ефективністю діяльності промислових підприємствах всього на один день дає змогу зменшити обсяг незавершеного виробництва на суму понад 2 млн. гр. од. Тривалість циклу залежить від багатьох факторів.

Заходи щодо підвищення ефективності використання оборотних коштів

Рис. 3.2– Заходи щодо підвищення ефективності процесу використання оборотних коштів

Висока якість продукції, точне дотримання планового асортименту, ритмічність роботи підприємств значно скорочують час реалізації продукції. Прискорюють реалізацію продукції постійний зв'язок із стейкхолдерами, своєчасне повідомлення їх про відвантаження продукції, швидка обробка

необхідних документів, своєчасне забезпечення транспортними засобами. Скорочення проміжних ланок в апараті збуту, своєчасна розрядка, чітка робота транспорту також сприяють скороченню тривалості оборотних циклів.

Як уже зазначалося, важливим напрямом поліпшення використання обігових коштів є їх (матеріальних ресурсів) раціональне використання, зниження матеріаломісткості продукції. (рис 3.3)

Шляхи для поліпшення використання обігових коштів	економічно обґрунтований вибір сировини
	підвищення коефіцієнта використання матеріалів
	комплексне використання сировини і відходів виробництва
	підвищення якості сировини, матеріалів і готової продукції
	удосконалення конструкцій виробів
	удосконалення виробничих процесів і впровадження нової прогресивної технології
	застосування соціально-економічних стимулів поліпшення використання матеріальних ресурсів

Рис. 3.3 – Шляхи для поліпшення використання обігових коштів.[9]

Значна частина зазначених напрямів нерозривно пов'язана з НТП (науково-технічним прогресом). На сьогодні створюються і впроваджуються у виробництво нові засоби праці і технологічні процеси, які забезпечують можливість виробництва продукції з меншими питомими витратами праці, сировини, матеріалів і енергії; що полегшить і прискорить перебудову всього процесу виробництва на основі машин та устаткування, що створена на принципах автоматизації і безперервності процесів при широкому використанні електроніки. В останній час все більш ваги набуває значення створення складних автоматизованих комплексів на базі комп'ютерів.

Важливе місце серед заходів заощадження матеріальних ресурсів посідають соціальні й економічні методи управління:

— удосконалення нормування й обліку витрат матеріальних ресурсів, матеріального стимулювання, ціноутворення;

— розвиток творчої ініціативи, методів морального заохочення економії тощо.

Має місце необґрунтоване співвідношення між часом перебування обігових коштів у матеріальних ресурсах і в процесі виробництва. Час перебування коштів у запасах знижується, а у виробничому процесі збільшується. Такі процеси зумовлюють збільшення загальної суми обігових коштів. Тому важливим елементом раціонального використання обігових коштів є визначення економічно обґрунтованого розміру товарно-матеріальних цінностей.

На виробничу діяльність підприємств негативно впливає нестача обігових коштів. Підприємство стає неплатоспроможним. Воно не в змозі здійснювати своєчасну оплату за сировину, матеріали, енергоресурси, затримується, як правило, виплата заробітної плати, невчасно сплачуються платежі до бюджету. У цілому на перших порах підприємство ще може працювати на нормативних запасах ресурсів, одержувати їх певною мірою в борг.

Та з часом зростає кредиторська заборгованість і за несвоечасної сплати її постачальники відмовляються поставляти сировину, матеріали, напівфабрикати та ін., вимагаючи попередню оплату.

Які причини породжують недостачу обігових коштів? Є дуже багато факторів, які негативно впливають на стабільність і своєчасне поповнення обігових коштів.

Найбільш негативно на обігові кошти, їх нестачу, впливають кризові ситуації та інфляційні процеси. Інфляційні процеси та політика цін, яка була пущена на самоплин і призвела до знецінення грошової одиниці й стрімкого зростання цін на товарну продукцію, стали безпосередньою причиною того,

що в кінці 90-х років більшість підприємств і в цілому держава опинились неплатоспроможними.

Зростання цін на матеріально-сировинні і товарні ресурси залишило підприємства практично без обігових коштів, зробивши їх неплатоспроможними боржниками. На жаль, цей процес продовжується і сьогодні.

Є багато інших причин, які позбавляють підприємства власних обігових коштів: збитковість підприємства, низька якість продукції, яка не користується попитом і затоварює підприємство, її трудомісткість, застарілі технології виробництва, низька оплата праці, подорожчання сировини і напівфабрикатів, відсутність замовників і споживачів продукції тощо.

Щоб вийти з такої негативної ситуації, насамперед необхідно глибоко проаналізувати стан виробництва, з'ясувати причини, які негативно вплинули на нестачу обігових коштів і окреслити заходи щодо їх вирішення.

Якщо це державні підприємства, то держава може вирішувати це питання, вдаючись до санації (санація — це оздоровлення фінансового стану підприємства шляхом здійснення системи заходів (субсидії, пільги тощо) для запобігання його банкрутству чи підвищення конкурентоспроможності), структурної перебудови економіки відповідно до потреб ринку. Держава таким чином сприяє виходу підприємств із кризи і, так би мовити, допомагає вистояти в інфляційних умовах, зберегти колектив і стати знову твердо на «ноги».

Джерелами поповнення обігових коштів для досягнення нормативного рівня в першу чергу є власні прибутки підприємства, випуск підприємством в установленому порядку і на відповідний термін цінних паперів, які є фінансовим інструментом при плануванні й використанні їх в виробничій діяльності.

Якщо підприємство державне, то вища інстанція управління галуззю має право за рахунок прибутків цієї галузі їх перерозподіляти і частково направляти на поповнення обігових коштів.

Тимчасове поповнення обігових коштів може здійснюватись за рахунок залучення в оборот стійких пасивів (заборгованості з заробітної плати, внесків на соціальне страхування, резервів майбутніх платежів). Але це допускають у крайніх випадках і на короткий термін.

У більшості випадків під поповнення обігових коштів підприємства беруться короткотермінові банківські кредити. З цією метою розробляється техніко-економічне обґрунтування, де вказуються причини недостачі обігових коштів і розрахунок їх поповнення. Банку на основі цих розрахунків під певну процентну ставку і заставу може видати короткотерміновий кредит підприємству.

На нинішньому етапі переходу до ринкової економіки більшість підприємств країни неплатоспроможні, дебіторська і кредиторська заборгованість підприємств, організацій і держави сягає астрономічних цифр (в десятках і більше мільярдів гривень). Виходом із цього становища мають бути державні заходи, зокрема зі стабілізації грошової одиниці, держава за рахунок власного внутрішнього боргу повинна видати кредити підприємствам і організаціям під певний процент і на певний термін на поповнення обігових коштів. підприємства, одержавши ці кошти, будуть мати можливість поправляти своє фінансове становище і у відповідний термін повернути кредити державі.[18,26]

Щодо СФІ «Дніпродіпроводгосп», то можна сказати, що підприємство пришвидшує оборотність обігових коштів та має позитивну тенденцію до ефективнішого їх використання (зменшує частку виробничих запасів, вивільняє з обігу кошти на розширення виробництва, зменшує абсолютне значення всієї суми оборотних засобів). Єдиний захід, який доцільно було б запровадити на підприємстві, це налагодження стосунків з дебіторами, постійний зв'язок із замовниками, своєчасне повідомлення їх про виконання робіт, швидка обробка необхідних документів. Фінансова стабільність підприємства значною мірою залежить від стану розрахунків з покупцями. Тому важливою задачею являється ефективне управління дебіторською

заборгованістю, що направлене на оптимізацію загального її розвитку і забезпечення своєчасної інкасації боргу. З метою ефективного управління цією заборгованістю на підприємстві повинна розроблятися і здійснюватися особлива фінансова політика управління дебіторською заборгованістю (його кредитна політика по відношенню до покупців товарів (продукції)).

Для того, щоб ефективно управляти дебіторською заборгованістю організації необхідно організувати систему аналітичного обліку дебіторської заборгованості не тільки по строках, але і по розмірах, юридичних і фізичних особах, строках погашення. Одночасно підприємству треба було б у своїй обліковій політиці передбачити зміни строків інвентаризації дебіторської і кредиторської заборгованості, щоб звірення рахунків по них проводилися не в кінці року, а щоквартально. Важливою складовою частиною оперативної роботи бухгалтерії підприємства повинна стати ведення картотеки нагадувань. Також працівникам бухгалтерії даного підприємства необхідно наполегливо впроваджувати такі ефективні форми безготівкових розрахунків — чеками, векселями, оскільки вони гарантують своєчасність платежів за відвантаженими товарами, виконаними роботами і наданими послугами. Для ефективного управління дебіторською і кредиторською заборгованістю необхідно:

- контролювати стан розрахунків з покупцями по прострочених заборгованостях;

- по можливості орієнтуватися на більшу кількість покупців, щоб зменшити ризик неоплати одним або декількома покупцями;

- слідкувати за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості, т.я. значна перевага дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових коштів;

- використовувати метод надання знижок при достроковій оплаті;

- уникати дебіторів з високим ризиком;

- якщо виникають проблеми з отриманням грошей то необхідно

отримувати завдаток на суму, не меншу, ніж сума на рахунку дебітора.

Для скорочення терміну обороту дебіторської заборгованості та запобігання виникненню безнадійних боргів, підприємству необхідно ретельно аналізувати: заборгованість за термінами її виникнення, фінансовий стан дебіторів, виконання укладених ними угод з погляду дотримання платіжної дисципліни.

Висновки

У даній роботі було проаналізовано ефективність використання оборотних засобів підприємства та досліджено напрямки її підвищення.

В роботі дослідили ефективність використання оборотних коштів СФІ «Дніпродіпроводгосп». Було розраховано показники ділової активності: швидкість оборотності обігових коштів, період обороту, коефіцієнт оборотності запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів та відповідно періоди їх обороту, та показники фінансової стійкості: власні обігові кошти, забезпечення власними обіговими коштами, маневреність власних обігових коштів. Слід також зазначити, що компанії і надалі треба підтримувати оптимальне співвідношення власних та позикових оборотних коштів, тому що від цих показників залежить фінансова стабільність фірми, а також можливість одержання нових кредитів. За розрахованими показниками можна зробити висновок, що підприємство працює в цілому нормально. За 2020 рік у порівнянні із базовим відбулося вивільнення обігових коштів у зв'язку із прискоренням оборотності та зростанням обсягу реалізації продукції, що значить про поліпшення використання обігового капіталу. Єдиний захід, який доцільно було б запровадити на підприємстві, це налагодження стосунків з дебіторами, постійний зв'язок із замовниками, своєчасне повідомлення їх про виконання робіт, швидка обробка необхідних документів. Усе це сприятиме скороченню тривалості оборотних циклів.

Список використаної літератури

1. Андрушкін М.І., Раєвська Т.О., Реверчук Н.Й. Економіка фірми.—К.: НБУ, 2018.
2. Безкровна Г.Д. Наукові погляди на визначення оборотного капіталу в ринковій економіці як економічної категорії // Формування ринкових відносин в Україні. - 2016. - № 4(83). - С. 172 - 176.
3. Білик М.Д. Управління фінансами підприємств.— К.: Знання. 2019.
4. Бойчик М.І., Харів П.С., Хопчан М.І. Економіка підприємства. — Львів: Сполом, 2018.
5. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. —К.: Видавництво А.С.К., 2016.— 400с.
6. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством.— К.: КНЕУ, 2017.
7. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. — Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. (<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>)
8. Економіка підприємства : Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації / І.М. Бойчик, П.С. Харів, М.І. Хопчан, Ю.В. Піча. - 2-е вид., випр. і доп. - К., Львів : "Каравела", "Новий Світ", 2017. - 298 с.
9. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с
10. Економіка підприємства : Підручник / За заг. ред. Й.М. Петровича. - 2-ге вид., виправл. - Львів : Магнолія 2014, 2015. - 580 с.
11. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. посібник /С.Ф. Покропивний, Г.О. Швиданенко, О.С. Федонін та ін.; за ред. д-ра екон. наук проф. С.Ф. Покропивного.— К.: КНЕУ, 2016. —328с.

12. Економіка підприємства: Навч. посібник / за заг. ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. — К.: Ельга-Н, КНТ, 2015.— 780с.
13. Економіка підприємства: Навч. посібник / Н.М. Бондар, В.Є. Воротін, О.А. Гаєвський та ін; за заг. ред. А.В. Калини.—К.: МАУП, 2016. —325с.
14. Економіка підприємства: Навч. посібник /за ред. А.В. Шегди.— К.: Знання, 2013.— 431с.
15. Економіка підприємства: Підручник /за заг. ред. С.Ф. Покропивного. — Вид. 2-ге, перероб. та доп.— К.:КНЕУ, 2015.— 528с.
16. Економіка підприємства: Підручник /За заг.ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2004, 648с.
17. Економічний словник-довідник / За ред. док.екон.наук, проф. С.В.Мочерного. – К.: Феміна, 2016. - 368 с.
18. Загальна економіка: Підручник /За ред.. І.Ф. Радіонової.— К.: Знання, 2017.
19. Івасишин О.І. Оцінка і прогнозування ефективності використання оборотного капіталу підприємства : Автореферат. - Хмельницький : Міністерство освіти і науки України. Хмельницький національний університет, 2016. - 17 с.
20. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: Навч. посібник. —К.: Знання, 2016.—679с.
21. Кондратьєв О.В. Оцінка фінансової стійкості підприємств та її показники. - Фінанси України, № 11, 2015.-245 с.
22. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : Навчальний посібник / Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А., Герасимов А.А., Ровенська В.В. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К. : ЦУЛ, 2015. - 400 с.
23. Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. —2-ге вид., стер.— К.: Знання, 2014.—580с.

24. Марусяк Н.Л. Оборотний капітал промислового підприємства: формування і використання : Автореферат... к. екон. наук спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит. - Тернопіль : Тернопільський нац. екон. ун-т, 2016. - 20 с.
25. Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. - К. : Каравела, 2016. - 312 с.
26. Мельник Л.Г., Карінцева О.І. Економіка підприємства : Конспект лекцій; Навч. посіб. - Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. - 412с.
27. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій). Сумський державний університет, с. 180.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>
28. Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>
29. Навчальний економічний словник-довідник (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність): Терміни, поняття, персоналії /Уклад.: В.С. Іфтемічук, В.А. Григорєв, М.І. Манілич, Г.Д. Шутак; За ред. Г.І. Башнянина, В.С. Іфтемічука. - 2-ге вид., виправл. і доп. - Львів: Магнолія, 2015. - 688 с.
30. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств : Підручник. - 2-ге вид., виправл. і доп. - Львів : Магнолія Плюс, 2014. - 367 с.
31. Петрович Й.М. Економіка виробничого підприємництва. —К.: Знання, 20117.
32. Петрович Й.М., Кіт А.Ф., Захарчин Г.М., Кіндрацька Г.І. та ін. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. Й.М. Петровича. —2-ге вид., виправлене.— Львів, 2015.

33. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. – 572 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>
34. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність.— К.: КНЕУ, 2018
35. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : Підручник. - Вид. 3-тє, перероб. і допов. - К. : Знання, 2016. - 630 с.
36. Примак Т.О. Економіка підприємства: навчальний посібник. — 4-те вид., стер. — К.: Вікар, 2014.
37. Протопопова В.О., Полонський А.Н. Економіка підприємства: Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. - К. : ЦУЛ, 2016. - 220 с.
38. Семернікова О. І. Мешкова-Кравченко Н. В. Економіка підприємства: Навчальний посібник (Курс лекцій). – Херсон: ОЛДІ-плюс, 2003 – 312с.
39. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства. Навч. посібник. — Київ: Центр навчальної літератури, 2015. —436с.
40. Статистика: Підручник/С.С. Герасименко, А.В.Головач, А.М. Єріна та ін.; За наук. Редакцією д-ра ек. наук С.С. Герасименка.—2-ге видання.—К.:КНЕУ,2016.
41. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз : Навчальний посібник. - 4-те вид., стереотипне. - Львів : Новий Світ-2000, 2014. - 344 с.
42. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посібник. - 2-е вид.. перероб. та доп. - К. : Кондор, 2017. - 400 с.
43. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2002. - 460 с., іл.

44. Харів П.С. Економіка підприємства: збірник задач і тестів : Навчальний посібник. - Вид. 3-тє, перероб. і допов. - К. : Знання, 2016. - 357 с.

45. Шаповал В.М., Аврамчук Р.Н., Ткаченко О.В. Економіка підприємства: Навч. пос. / Ред. В.А. Ткаченка. - К. : ЦНЛ, 2018. - 288 с.

46. Шваб Л.І. Економіка підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів. 4-ге вид. —К.: Каравела, 2015, 584с.

47. Экономика и бизнес: учебник / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, д.э.н., доц. А. И. Каринцевой. – Сумы : Университетская книга, 2018. – 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80201>

48. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80184/1/%d0%adkonomyka_razvytyia.pdf

49. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

50. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management,18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04

51. Melnyk L.G., Kubatko O. The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – RudaŚląska :Drukarnia i Studio GraficzneOmnidium, 2017. – 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1

52. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards

sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 22-30. doi:
<https://doi.org/10.21003/ea.V179-02>

53. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>

54. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // *Journal of Environmental Management and Tourism*. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>